

VERSCHIJNING VAN DE HEER, 6 januari 2015

De figuren van de drie wijzen uit het oosten zijn voor ons heel herkenbaar. Ze maakten een lange reis op zoek naar de koning. Ze vonden hem, brachten hun geschenken en mochten hem aanbidden. Zo voelen wij ons ook: op zoek naar de Heer, bereid hem onze gaven te geven, en dan ervaren dat Hij ons veel meer te geven heeft: zichzelf, zijn licht en nabijheid. Mogen wij Hem op deze dag van zijn openbaring werkelijk ontmoeten.

Broeders en zusters: erkennen wij onze zonden om het mysterie van de eucharistie waardig te kunnen vieren.

Het feest van Driekoningen heet eigenlijk Epifanie, de verschijning van de Heer. Het is een van de oudste feesten van het liturgisch jaar. Het moet rond het jaar 200 in Egypte ontstaan zijn in een tijd dat er verder alleen nog maar de zondag en het paasfeest als christelijke feestdagen bestonden. Het begrip Epifanie was ontleend aan de hellenistische wereld waar het werd gebruikt als er een verschijning was van een god, of als een belangrijke vorst zich toonde aan de mensen. In het Nieuwe Testament wordt het begrip ‘verschijning’ gebruikt voor Christus, zoals Hij op aarde als mens verschenen is of zoals Hij aan het eind der tijden bij zijn wederkomst verschijnen zal. In de tijd toen dit feest ontstond ging het ook een meer persoonlijke, spirituele betekenis krijgen: de Heer verschijnt aan de mens in zijn ziel, als een bron van licht.

Op dat heel oude feest van Epifanie ging het nog niet om de drie koningen. Het was vooral het feest van de geboorte en van de doop van Jezus. Kerstmis bestond nog niet en bij dit feest werd zijn komst in de wereld gevierd. Sommigen stromingen zagen in de doop van Jezus zijn begin als zoon van God, dit vanwege die woorden die uit de hemel klonken: Dit is mijn zoon, mijn veelgeliefde. Een dichter als Efreem de Syriër schilderde in woorden hoe Jezus licht uitstraalde bij zijn doop. Ook werd al heel gauw de verbinding gelegd met de doop van de gelovigen. Doopvieringen vonden bij voorkeur op deze dag plaats. De doop werd ook wel de ‘Verlichting’ genoemd en men voelde het zo dat de dopelinge het licht van Jezus in zijn ziel ontving bij zijn doopsel.

De grote theoloog Origenes heeft dit feest waarschijnlijk ook gekend en gevierd. Hij gebruikt het woord epifanie vaak als hij spreekt over de mystieke kennis van de gelovige, aan wie Christus zijn Vader zal openbaren. Dat geldt voor diegenen die zijn verschijning ontvangen: ze worden verlicht en delen in het goddelijk licht. Voor Origenes is het begrip epifanie sterk verbonden met de zelfopenbaring van Christus, het Woord dat zich geeft als de kennis en de verlichting van de meer volmaakte christen. Een andere priester, de auteur van de brief aan Diognetus, hield een preek op het feest van Epifanie en zegt daarin: ‘Hoewel Hij, Christus vanaf het begin bestaan heeft, is hij gekomen als een nieuwe verschijning. Hoewel we weten dat Hij er vanouds is, wordt Hij steeds opnieuw geboren *in de harten van de gelovigen*. Hij is degene die van eeuwigheid is, die vandaag als de Zoon herkend wordt’. Ook hier is er die persoonlijke kennis van het hart die we mystiek noemen.

In de eeuwen hierna bleef het accent op de doop van Jezus liggen, maar kwamen er ook andere evangelielezingen naar voren: de aanbidding door de drie wijzen en de verandering van water in wijn op de bruiloft van Kana. Ook in deze gebeurtenissen ging het om Jezus’ zelfopenbaring, zijn verschijning als het licht der wereld, maar nu komen er andere elementen bij. Die drie wijzen zijn

vertegenwoordigers van alle volkeren, dus ze laten zien dat Gods heil voor allen bestemd is, tot aan de uiteinden der aarde gaat. En het verhaal van de bruiloft van Kana wil de blijdschap en de overvloed van Gods liefde duidelijk maken, zoals die in Jezus naar der mensen gekomen is. Deze drie verschijningsmomenten, Jezus' doop, zijn aanbedding door de wijzen en zijn eerste teken in Kana, zijn op dit feest altijd samen gevierd, met name in enkele teksten in de getijdendiensten. De antifoon die wereldwijd in het morgengebed bij de lofzang van Zacharias gezongen wordt, *Hodie caelesti sponso*, verbindt deze drie momenten met elkaar op een prachtige manier, in het kader van het huwelijksfeest tussen Christus en zijn kerk. De tekst luidt als volgt: Heden is de kerk met haar hemelse Bruidegom verbonden, want in de Jordaan heeft Christus haar van zondesmet gereinigd; de Wijzen komen met geschenken naar de koninklijke bruiloft en de gasten verheugen zich over het wonder van het water dat in wijn is veranderd, alleluia.

De drie verschijningsverhalen worden dus op het huwelijk tussen de Heer en zijn geloofsgemeenschap toegepast. De doop van Jezus wordt hier gezien als de reiniging van de mens: Jezus zuivert zijn bruid. De komst van de koningen met hun geschenken is het op weg gaan naar God en het treden in zijn licht. Jezus verlicht zijn bruid. En de bruiloft van Kana wordt als het hoogtepunt van de bruiloft gezien: de feestvreugde, het drinken van de wijn in Gods koninkrijk. Jezus verenigt zich met zijn bruid. Zo kunnen we het feest van Epifanie ook verstaan als het feest van het mystieke huwelijk tussen Christus en de mens, die op zijn weg naar God die drie fasen doormaakt van zuivering, verlichting en vereniging.

Mensen zoeken naar God. Ze zoeken een teken van zijn aanwezigheid, ze zoeken de vrede en het licht die alleen Hij kan geven. In de persoon van Jezus hebben ze dat alles gevonden. In Jezus straalt Gods licht. En ook vandaag nog is Hij zo te kennen, niet als een historische figuur van lang geleden, maar als de Levende onder ons. In de liturgie, ook van dit feest van Epifanie, mogen we hem bijzonder ontmoeten en ons openstellen voor zijn licht. In de eucharistie wil Hij zelf naar ons toekomen en onze ziel verlichten. Hij geeft zichzelf en wij kunnen hem leren kennen en zijn nabijheid ervaren, als bron van licht en als de bruidegom die ons bemint. In het openingsgebed hebben gevraagd dat wij God, die wij reeds kennen door het geloof, van meer nabij mogen leren kennen en dat Hij ons zelfs wil brengen tot het aanschouwen van zijn heerlijkheid. Dat is het verlangen van de drie koningen, dat is het diepste verlangen van iedere mens. Moge de Heer voor ons verschijnen als bron van stralend licht in ons hart en mogen we hem uiteindelijk zien van aangezicht tot aangezicht. Amen.